

Frostating utvalgte kulturlandskap

Frosta kommune i Trøndelag

Forvaltningsplan for området – 2020-2023 Natur, kulturarv og levebrød

Frosta – forslag mars 2020
vedtatt av Kommunestyret, 26.05.2020, sak 26/2020

Innhold

Frosta kommune i Trøndelag.....	1
1. Innledning	4
1.1. Hva er Utvalgte kulturlandskap i jordbruket	5
1.2. Formålet med UKL-ordninga	5
1.3 Målgruppe for planen.....	5
1.4. Organiseringen av videre arbeidet med forvaltningsplanen	5
2. Områdebeskrivelse	6
2.1. Geografisk beliggenhet.....	6
2.2. Størrelse	6
2.3. Hva slags type kulturlandskap	6
2.4. Historisk bruk og driftsformer	7
2.5. Dagens bruk og driftsformer,.....	8
2.6. Andre brukerinteresser (friluftsliv, reiseliv m.m.).....	9
3. Avgrensning av området	9
4. Samlet beskrivelse av verdiene i området:	10
4.1 Helhetlig kulturlandskap med tidsdybde, kontinuitet og stor formidlingsverdi.....	10
4.2. Hovedtrekk biologiske verdier	11
4.3. Hovedtrekk i kulturhistoriske verdier.	11
5. Beskrivelse av enkeltområder	11
5.1. Strandeng og strandberg.....	11
5.1.1. Logsteinhåmmåren (BN00019514)	11
5.1.2. Gullberget (BN 0019450)	12
5.1.3. Hynne og Hauganfjæra.	12
5.1.4. Holmberget.....	13
5.1.5. Lenvik (BN0019521).....	13
5.1.6. Haugan (BN00019524)	13
5.2. Vannbiotoper	14
5.2. 1. Dammer ved Hogstad , 4 dammer	14
5.2.2. Dam ved Heggvik	15
5.3. Andre viktige biologiske areal.....	15
5.3.1. Kalkrik barskog Hogstad, Øvre	15
5.3.2. Logtunmyra	15
5.3.3. Rygg naturbeitemark	16
5.3.4. Parklandskap rundt Logtun kirke	16

5.3.5. Svartlistearter	16
5.3.6. Tabell alle områder med biologiske verdier	17
5.4. Kulturhistoriske areal/enkeltelement	17
5.4.1. Logtun kirke	17
5.4.2. Tinghaugen	19
5.4.3. Freda Trønderlån på gården Lostein	19
5.4.4. Steingjerder ved Hogstad Nedre og på Rygg Vestre	20
5.4.5. Tufter etter naust Rygg Vestre	20
5.4.6. Gravhaugen på Rygg Øvre	20
5.4.7. Hellristningsfelt på Evenhus	20
5.4.7. Gravhauger på Island	21
6. Fotodokumentasjon	21
7. utfordringer	21
8. Visjon/mål	22
9. Skjøtsel og vedlikehold	22
9.1. Tiltak som var planlagt i forvaltningsplanen ved søknad 2017	22
9.2. Oversikt over søknader og vedtak 2018-19	224
9.3. Forslag i budsjett 2020 og prioriteringer fram mot 2023	225
10. Forholdet til annet lovverk og planer	25
11. Tiltak for næringsutvikling	26
11.1 Handlingsplan for årene 2020 - 2023	26
12. Kostnadsoverslag og finansiering	26
13. Kilder	27
14. Vedlegg	28
Vedlegg 1: Avgrensning Frostating UKL	28
Vedlegg 2: Arealfordeling Frostating UKL, okt 2017	29
Vedlegg 3: Fornminner, automatisk fredete, i Frostating UKL, ...	30
Vedlegg 4 : Kulturminner i Frostating UKL	32
Vedlegg 5: Områder registrert i Naturbasen	33

Innledning

Frostating Utvalgte Kulturlandskap ble oppnevnt i juni 2018 etter en forutgående søknadsprosess med grunneiere, kommune og regionale myndigheter.

Utnevnelsen som utvalgt kulturlandskap i jordbruket gir området en unik status og mulighet for utvikling som et prioritert kulturlandskapsområde av nasjonal betydning.

Det er totalt 45 svært ulike kulturlandskapsområder i UKL-familien, og dette gir Frostating utvalgte kulturlandskap en eksklusiv mulighet til utvikling, kompetansebygging, nettverksarbeid og økonomisk støtte til nye tiltak til det beste for området. Ordninga med utvalgte kulturlandskap i jordbruket bygger på en lang tidslinje når det gjelder jordbruksdrift og verdier innenfor biologisk mangfold, kultur og kulturminner i tillegg til landbruk og landbruksdrift. Næringsinteresser er også en del av dette.

Frostatinget som hadde tilhold i området rundt Tinghaugen er landets eldste tingsted og Frostatingsloven er Norges eldste lovverk med den godt kjente og grunnleggende formuleringen «*Med lov skal landet vårt byggjast, og ikkje med ulov øydast*».

Frosta kommunevåpen symboliserer liljeseperet som kong Magnus Lagabøte hadde i venstre hånd ved overrekkelsen av den nye Landsloven til lagmannen på Frostatinget i 1274. Den nye landsloven erstattet Frostatingsloven. Like ved Tinghaugen ligger Logtun kirke hvor både Frostatingets segl og lovbok – Frostatingsloven – etter tradisjonen ble oppbevart i en kiste, som fremdeles står i kirka.

Frostatinget var samlingsplass for hele Trøndelag i Frostatingets tusenårige virketid. Fra 1. januar 2018 blir det igjen et fylke i Trøndelag, og det gir Frosta en ekstra dimensjon i forbindelse med sammenslåing av de to Trøndelagsfylkene - på Frostatinget møttes utsendinger fra hele Trøndelag.

Frostatinget samarbeider med de tre andre lagtingene fra middelalderen i Nasjonalt Tingnettverk, og det arbeides for å få til et nasjonalt tingsenter på Frosta.

En annen viktig dimensjon ved Frostating UKL er tilrettelegging av Frostastien som ble etablert i 2006. Den er totalt 22 km lang og går på gamle ferdselsveier, stier og bygdeveier langs sjøen gjennom hele området og store deler av kommunen ellers. Frostastien har åpnet for ferdsel og nærkontakt med de kulturlandskapselementene området har å by på. Her sykler eller går man praktisk talt midt i den frodige grønnsakhagen som hele Frosta er. Allemannsretten har røtter i Frostatingsloven, og binder sammen de ulike tidsperiodene i en lang og sammenhengende tidslinje. Arbeidet med å realisere Frostastien har vært gjennomført gjennom et positivt samarbeid mellom det offentlige og mange grunneiere, noe som er viktig også i UKL-sammenheng.

Denne forvaltningsplanen viderefører den første planen som ble utarbeidet ved opprettelsen av Frostating Utvalgte kulturlandskap i 2017. Den ble til i samarbeid mellom Frosta kommune, fylkesmannen og fylkeskommunen. Grunneiere, lag og organisasjoner var invitert med gjennom brev og åpne møter. Fra 1. januar 2020 er forvaltningsansvaret for utvalgte kulturlandskap overført til kommunene gjennom en egen forskrift, og det er dermed behov for å oppdatere forvaltningsplanen. Forvaltningsplanen bygger på Landbruksdirektoratets mal fra 2007 for planer i UKL-områdene, og forvaltningsplanen viderefører faglige grunnlag og bakgrunn for opprettelse av Frostating UKL.

Forvaltningsplanen skal så langt som mulig vise tiltak som bidrar til å øke de ønskede verdiene i området og tallfeste de kostnadene som tiltakene vil medføre, ut over dagens støtteordninger. Intensjonene med forvaltningsplanen er også å ivareta verdiene i område slik at de kan gi positiv motivasjon og grunnlag for verdiskaping og videre utvikling i området.

Den lokale samarbeidsgruppen kan foreslå tiltak og vil være kontaktledd mellom grunneiere, kommune og regionale myndigheter. Det utarbeides lokale retningslinjer for bruk av tilskuddet til Frostating UKL, og tiltaksdelen av forvaltningsplanen for perioden 2020-2023 revideres årlig. Forvaltningsplanen vedtas av Kommunestyret hver 4-årsperiode etter innstilling fra Utvalg Utvikling.

1.1. Hva er Utvalgte kulturlandskap i jordbruket

Utvalgte kulturlandskapene i jordbruket er en samling av de mest verdifulle kulturlandskapene i Norge. Dette er særegne jordbrukslandskap med store biologiske og kulturhistoriske verdier, skapt av mennesker i samspill med naturen gjennom generasjoner. Særpreget blir tatt vare på gjennom fortsatt drift, skjøtsel og vedlikehold i områdene.

Å ta vare på vår natur- og kulturarv krever et aktivt jordbruk, lokalt engasjement og en statlig innsats. Satsingen som startet i 2009, er et spleiselag mellom landbruks-, natur-, og kulturminnemyndighetene – fra Landbruksdirektoratets hjemmeside.

Direktoratet for naturforvaltning, Riksantikvaren og Landbruksdirektoratet fremmet i 2017 flere forslag på spesielt viktige kulturlandskap som kunne bli nye utvalgte kulturlandskap fra 2018. Frostating Utvalgte kulturlandskap slapp gjennom nåløyet og ble et av de nye områdene! Ordninga med utvalgte kulturlandskap i jordbruket ble først etablert i 2009 da 22 områder ble oppretta, og ordninga feiret 10-årsjubileum med mange deltakere fra hele landet, også Frostating, og med statsrådene Olaug Bollestad og Ola Elvestuen til stede på Rennesøy utenfor Stavanger i august 2019.

Gjennom etablering av utvalgte kulturlandskap søker man å få en målretta og helhetlig forvaltning av verdifulle kulturlandskap i jordbruket. Gjennom å etablere et begrenset og eksklusivt antall områder er målet at dette skal fungere som nasjonale referanseområder og utstillingsvinduer over områder med intakte natur- og kulturhistoriske kvaliteter (DN,RA,SLF 2007).

For at satsinga skal lykkes er grunneierne den viktigste aktøren, men kommuner, fylke og stat må også ta ansvar for gjennomføringen. Langsiktige og stabile økonomiske virkemidler må til for å sikre frivillig deltagelse og ønske om å ta på seg ansvar for å løfte fram kvalitetene i disse områdene. Fra 2020 er forvaltning av UKL-områdene overflyttet til kommunene i *Forskrift om tilskudd til tiltak i Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og verdensarvområdene Vegaøyen og Vestnorsk fjordlandskap.*

1.2. Formålet med UKL-ordninga

Formålet med tilskudd til tiltak i Utvalgte kulturlandskap er å bidra til å sikre verdier knyttet til landskap, biologisk mangfold, kulturminner og kulturmiljøer, herunder sikre langsiktig skjøtsel og drift – fra Forskrift om tilskudd til tiltak i Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og verdensarvområdene Vegaøyen og Vestnorsk fjordlandskap, §1.

1.3. Målgruppe for planen

Planen er laget for å være retningsgivende for aktiviteter/tiltak i Frostating utvalgte kulturlandskap. Dette kan være tiltak som gjøres av Frosta kommune, eiere/brukere i Frostatingområdet grunneierlag, fylkeskommunen, fylkesmannen, næringsorganisasjoner, frivillige organisasjoner m.fl.

Utvikling av Frostating UKL retter seg dermed mot tre hovedmålgrupper :

1. Flest mulig skal være kjent med verdiene i Frostating Utvalgte kulturlandskap
2. Næringsinteressene oppfordres til å bidra til å utvikle verdiene i området
3. Alle som har et eierskap eller en interesser i området, utfordres til å bidra til å utvikle verdiene i området

1.4. Organiseringen av videre arbeidet med forvaltningsplanen

Ved opprettelsen av Frostating UKL ble det valgt en samarbeidsgruppe for arbeidet med forvaltningsplanen og oppfølging av den. Samarbeidsgruppa har bestått av ordfører som leder, seks grunneiere, en representant fra næringsforeninga og representanter fra kommune, fylkeskommune og Fylkesmannen. Rådgiver Torgunn Østbø fra sentraladministrasjonen har koordinert arbeidet lokalt.

I tillegg kunne det etableres grupper som arbeider med ulike tema eller delområder innen UKL-området etter behov, men dette har i liten grad vært gjort bortsett fra ved realisering av enkelttiltak.

Samarbeidsgruppa Frostating UKL skal ha minst to årlige møter og kan bestå av :

- Ordfører Frosta kommune
- Grunneiere som representerer ulike deler av området
- Representanter fra lag og organisasjoner
- Representanter fra reiselivet
- Representant fra Næringsforeninga i Værnesregionen, avdeling Frosta

Frosta kommune deltar med ansatte fra kultur, landbruk og miljø. Kommunen har ansvar for koordinering, saksforberedelse, administrere tilskuddsordninger, kvalitetssikring og veiledning.

Fylkesmannen i Trøndelag ved landbruk og miljø og Trøndelag fylkeskommune ved planavdelinga og kulturminnemyndighet bidrar i arbeidet i form av veiledning, nettverk, koordinator og faglig støtte.

2 Områdebeskrivelse

2.1. Geografisk beliggenhet

Frosta er ei halvøy på østsida av Trondheimsfjorden, og ligger sentralt i den gamle "Trondheimen", området omkring fjorden der trønderne bodde. Området hører til den landskapsregionen som kalles "Jordbruksbygdene ved Trondheimsfjorden". Rikt jordsmonn og gode lokalklimatiske forhold gjør at sørsida av halvøya er en av landets nordligste lokaliteter i den "boreonemorale vegetasjonssonen" med vilkår blant anna for forekomst av edellauvskog. Årsnedbøren ligger rundt 800 mm. Klimaet er relativt vintermildt, og snødekket er vanligvis tynt og kortvarig. Frosta er en av kommunen i landet med størst mangfold i ulike vekster etter antall km².

Frostating utvalgte kulturlandskap (UKL) utgjør den sørlige delen av Frostahalvøya der området Rygg, Mo og Logtun/Logstein utgjør hovedkjernen i området.

2.2. Størrelse

Frosta er Trøndelags minste kommune i areal med sine 76 km². Det totale arealet i Frostating UKL er 9854 daa, og dette er fordelt på:

Jordbruksareal	6746 daa	68 %
Åpen fastmark	421 daa	4 %
Skog	1911 daa	19 %
Bebygd/samferdsel	773 daa	8 %
Vann/myr	2 daa	1 %

Det totale jordbruksarealet i kommunen er på 22828 daa (2014) og er fordelt på ca 100 foretak som søker produksjonstilskudd.

2.3. Hva slags type kulturlandskap

Godt klima og gode vekstvilkår ga Frosta kallenavnet "Trondheims kjøkkenhage" lenge før første verdenskrig. Helt siden starten av 1900-tallet har denne lille fruktbare halvøya midt i Trondheimsfjorden vært en viktig produsent av grønnsaker til Trondheim og omegn. En stor del av denne grønnsakhagen er Frostating UKL. Dermed er de store verdiene i området knyttet til dyrking av korn, potet og mange sorter grønnsaker; løk, kål, gulrot, blomkål, purre, kålrot, brokkoli, sukkererter

og mye annet. Det er i dag kun mindre deler av arealet som brukes til grasproduksjon. Jordbruksarealet utenom grovforproduksjon (400 daa eng og beite) fordeler seg ganske likt mellom korn, potet og grønnsaker.

Kulturlandskapet er preget av intensivt jordbruk kombinert med ugjødsle beiter, strandenger, rike strandberg og noen få skogsdammer. Det er spesielt stripen mellom dyrka mark og fjorden som utmerker seg med et svært viktig biologisk mangfold. Her ligger registrerte viktige naturtyper på rekke og rad. De fleste med høyeste verdi på grunn av artsinnholdet. For noen tiår siden var denne sonen benyttet til beite. Det er også i dag beiting i noen av disse områdene, spesielt på vestsiden der storfe beiter i strandengene. I resten av denne sonen er flere av verdiene truet av gjengroing fordi beitingen har opphørt. Det er ønskelig å øke beitetrykket i området.

Ellers i området finnes det innslag av ugjødsle naturbeitemark. Disse beitemarkene gir en fin variasjon til landskapet og flere steder blir det beitet på og ved kulturminnene i området.

Ammeku på beite i Ryggavika Foto Kari Kolle

Frostavekster Trøndersk matfestival Foto Torgunn Østbø

I Hogstadskogen er det flere dammer med liten salamander. Bestanden ser ut til å være stabil og levedyktig. Flere av dammene har blitt rensket opp i løpet av de siste tiårene, og det var nå tid for å gjenta dette på grunn av gjengroing. Området rundt disse dammene ble tidligere beitet, og områdene er gjengrodd etter at beiting stort sett har opphørt.

En rehabiliteringsprosess i dette området er gjennomført i løpet av 2019 etter et samarbeid mellom fire grunneiere i Hogstadskogen.

Arbeidet ble gjennomført på bakgrunn av en kartlegging og analyse av *Dag Dolmen – Biomangfold i fire dammer i Hogstadskogen på Frosta 2018 – Fylkesmannen i Trøndelag rapport nr 9*.

Det er mange som går tur i Hogstadskogen og ved «Utsikten» er det en god mulighet til å se ut over store deler av kulturlandskapet i Frostating UKL. Tilrettelegging for økt friluftsliv følges opp med parkering og skilting/merking. Denne stitraseen vil knyttes til Frostastien etter hvert.

2.4. Historisk bruk og driftsformer

Frosta hører med til kjerneområdene for den gamle jernalderbosettinga i Trøndelag, og det har vært drevet jord- og husdyrbruk her i årtusener. Fram til midt på attenhundretallet var det her som andre steder allsidig sjøbergingsjordbruk, gjerne kombinert med fiske på fjorden. *“Knapt et dødsbo ble oppgjort uten at et eller flere sildegarn ble registrert”*, står det i Frostaboka. Fortsatt er både bosetning og eiendomsmønster preget av tida med fiskerbonden og husmannens liv og virke, og langs sjøen finnes fortsatt rester av tømra naust.

Utviklinga i jordbruket etter krigen gikk her som andre steder i retning av spesialisering med færre og større driftsenheter. Dette har hatt konsekvenser for kulturlandskapet, ikke minst bygningsmassen som utgjør viktige landskapselement. På de større gårdene var den tradisjonelle byggeformen firkanttun og fortsatt er det mange intakte firkanttun i området selv om mange også har gått ut.

«Stall og fjøs har og langt på veg mista de dyra husa ble bygd for og har slik kommet i fare. Mange har tenkt reint praktisk i slike situasjoner. Tomme hus er blitt revet, bygningsmassen på garden redusert til det nødvendigste. Og det som er blitt stående igjen, er gjerne blitt ombygd og fornya etter moderne krav til komfort og rasjonell boform.» (Frostaboka IV)

Aktiviteten i landskapet har også endra seg som følge av de strukturelle endringene. Likevel er det en stor grad av kontinuitet og gjenkjennerbarhet i kulturlandskapet på Frosta. Høy jordbruksaktivitet sørger for å holde arealene i hevd.

“Ser en på det reine jordbrukslandskapet, på åker og eng, er endringene langt mindre. Ja, en kan vel si at Frosta er ei av de bygdene i Trondheimsregionen som minst er blitt prega av den utviklinga som har rulla fram. Her ligger lite dyrkamark brakk, her har ikke åker fått gro igjen, her har ikke bakkeplanering endra terrenget, ingen store veganlegg pløyd seg gjennom med store skjæringer, her har lite av det åpne jordbrukslandskapet blitt bygd ned. På avstand ser det nesten ut som bygda ligger slik som før.”(Frostaboka IV)

En annen dimensjon ved landbrukets utvikling på Frosta er den internasjonale påvirkning man kan regne med det har hatt gjennom at det ble drevet klostervirksomhet på Tautra. Miljøet der representerte en kunnskapsbank som kunne bidra til å formidle lærdom fra miljøer langt utenfra.

2.5. Dagens bruk og driftsformer – jordbruket i Frostating UKL i dag.

Landbruksmessig blir den sørlige delen av Frosta i all hovedsak drevet som storskala, veldrevet moderne landbruksområde, der verdiene nettopp ligger i at det er et aktivt og intensivt jordbruk, og at alt jordbruksareal er i drift. Gårdbrukerne er innovative og endringsdyktige og fleksible til å ta i bruk nye produksjonsmetoder og prøve nye vekster og produkter.

Frostating UKL har opprinnelig bestått av mange små eiendommer, mens mange av dagens drivere leier mange eiendommer for å kunne drive effektivt med grønnsaker, potet og korn. Det er kun en mindre del av arealet som blir drevet med grasproduksjon, og beitearealet ligger i marginale områder ned mot sjøen. Dermed er det en stor grad av leiejord, fordi den omfattende potet og grønnskaksproduksjonen gjør at det behov for mye areal for vekstskifte samtidig som prisnivået på leie gjør det er attraktivt å leie bort. Dette forholdet vises også gjennom at det er mange grunneiere i området mens det er færre som søker om produksjonsstøtte til større bruk.

Tabell: 2 Arealfordeling og eiendomsforhold Frostating UKL - 2019

Areal	Antall
<i>Totalt areal</i>	<i>9854 daa</i>
<i>Jordbruksareal (68%)</i>	<i>6746 daa</i>
<i>Utmarksareal/skog (19%)</i>	<i>1911 daa</i>
<i>Bebygd areal og samferdsel (8%)</i>	<i>773 daa</i>
<i>Åpen fastmark (4%)</i>	<i>420 daa</i>
<i>Myr og dammer (1%)</i>	<i>4 daa</i>
Eiendomsforhold	
<i>Grunneiere inklusiv landbrukseiendommer og fritidsboliger</i>	<i>Ca 600</i>
<i>Eiendommer det søkes produksjonstilskudd på totalt (en kan søke for flere eiendommer)</i>	<i>55</i>
<i>Eiendommer som har søkt PT i 2016 og bor i området</i>	<i>27</i>
<i>Faste boenheter inkl landbrukseiendommer</i>	<i>166</i>
<i>Landbrukseiendommer med dyr (gris/ku/ammedyr/sau)</i>	<i>9</i>
<i>Fritidseiendommer (inkluderer en del landbrukseiendommer)</i>	<i>166</i>
<i>Festere Frosta Hageby</i>	<i>25</i>
<i>Fester forøvrig</i>	<i>66</i>

<i>Eiendommer som er berørt av områder med spesielle naturtyper</i>	125
Husdyrhold (PT 2019)	
<i>Melkekyr</i>	26
<i>Ammekyr og øvrig storfe (okser)</i>	21+76
<i>Storfe som beiter fra andre besetninger</i>	10
<i>Grisebesetninger</i>	6
<i>Sau, vinterfôra</i>	12
<i>Hest (*pluss flere hester på Lein)</i>	1*
<i>Bevaringsverdige husdyrraser</i>	0

2.6. Andre brukerinteresser i Frostating UKL - friluftsliv, reiseliv, opplevelser, kulturisme.

Frostastien er et av Frosta mange turmål. Den er totalt på 22 km lang, og av det går ca 15 km i Frostating UKL. Her er du i nærkontakt med velpleid kulturlandskap, store grønnsaksåkrer, går langs rike strandberg, passerer gravhauger, gamle steingjerder og kulturminner og går gjennom beiter i aktiv bruk langs strandkanten.

Langs stien er det satt opp flere informasjonstavler og skilt som forteller om gammel og ny aktivitet i området. Her har kommunen sammen med de mange grunneierne lagt ned en forbilledlig innsats. Den ytre pilegrimsleden av St.Olavsleden fra Selånger i Sverige, via Stiklestad og Tautra til Trondheim følger denne Frostastien over flere km fram til moloen til Tautra.

Hauganfjæra camping er den største reiselivsetableringen i området med et betydelig antall (250) oppstillingsplasser for campingvogner. Her fristes det med flotte turområder, fiske i sjøen, kulturminner som gravhauger og gravrøyser på området, badeplass og aktiviteter for familier.

Valberg slektsgård ligger også sentralt på den sørlige delen, på Neset, og har utviklet sine lange tradisjoner for gjestebud til å bli er en kurs, konferanse og selskapsgård. Her er det gamle fjøset bygd om til selskapslokaler og møterom. Overnatting kan gjøres både i hytter og på hotelldelen. Valberg slektsgård markedsfører også sin egen merkevare – ureist mat.

Hytte-, og fritidsbebyggelse utgjør stor aktivitet i området. Dette er både nedlagte småbruk og hytter som ligger i regulerte felt i sjønære områder. I Sjøgrenda er mange fritidsboliger samla i Frosta Hageby der det i tillegg til hytter er muligheter for at hver enkelt kan ha sin egen hage.

På Hernesøra ved moloen til Tautra er det opparbeidet område til en bobilcamp, og ved denne er det satt opp et fuglekikkertårn med muligheter for å studere fuglelivet i Svaet mellom fastlandet og Tautra. På området har kommunen tilrettelagt med wc og muligheter for tømning av bil.

Landshaug er det nyeste området som er regulert til bolig og fritidsbebyggelse. Området ligger på vestsida mot Tautra i Frostating UKL, og det ligger tett opp til gravfelt og den store gravhaugen i Skjulsvika der det er funnet smykker og gjenstander ved tidligere utgravinger. Landshaug har starta opparbeidelsen av området i 2020 får økt aktivitet i løpet av planperioden.

3 Avgrensning av området

Avgrensning av Frostating UKL er framstilt på kart, se vedlegg 1. Det finnes også temakart om arealfordeling, biologisk mangfold, automatiske fredete kulturminner og for nyere tids kulturminner (vedlegg 2-5).

Avgrensning av Frostating UKL er gjort ut fra følgende begrunnelse :

1. Frostatingshaugen utgjør kjernen i området, og det er dermed det landskapsrommet som dannes med Frostatingshaugen som kjerne som setter hovedrammen for området

2. I øst er det valgt en avgrensning mot industriområdet, og som følger det naturlige landskapsrommet ned mot sjøen og avgrenses mot Frosta camping
3. Det østligste punktet langs fjorden er Logsteinhåmmåren. Det har både en viktig naturtype og denne steinformasjonen «håmmåren» er et gammelt seilingsmerke som ses fra Trondheim.
4. De biologiske verdiene er i stor grad samlet langs restarealer mot fjorden der områder med rike strandberg har vært viktig å ta med. Dermed er hele strandlinja inkludert i området fra Logsteinhåmmåren, via Råttåvika og Hynne i sørvest og langs vestsida til Holmberget og nordvest til Lenvika som har rike strandberg av svært viktig verdi, samt et mindre hytteområde mellom strandberga og Frostastien.
5. Nordgrensa er satt ut fra et skogsområde – Hogstadskogen, som har biotoper med urterik kalkfuruskog med svært viktig verdi og 5-6 mindre vannbiotoper med svært viktig verdi.
6. Området har to større arkeologiske kjerneområder med flere ti-talls enkeltelement som ligger midt i dette intensivt drevet jordbruksområdet.
7. Inne i området er en verna middelalderkirke, ei verna trønderlån, 27 meldepliktige nyere tids kulturminner og 36 andre kulturminner. I området er det også et større helleristningsfelt som er skiltet og tilrettelagt for besøkende. I forbindelse med utarbeidelse av kulturminneplan for Frosta har Frosta Historielag kartlagt og registrert mange kulturminner i UKL-området.

4 Samlet beskrivelse av verdiene i området

4.1 Helhetlig kulturlandskap med tidsdybde, kontinuitet og stor formidlingsverdi

Frostating UKL er karakteristisk for de åpne og frodige jordbruksbygdene langs Trondheimsfjorden. Det finnes store kulturhistoriske verdier, der Frostatinget var samlingssted for lov og rett, ro og orden i hele Trøndelag i Frostatingets tusenårige virketid.

Hvorfor valgte datiden beboere nettopp å plassere Frostatinget her? Det kan ha ulike forklaringer. Trondheimsfjorden var hovedveg nr 1 og Frosta lå sentralt i Trøndelag. Halvøya var lett tilgjengelig og hadde gode landingsforhold for datidens båter. Her var det godt klima, frodig jord, arbeidsomme folk og tidlig vår. Etter hvert ble klosteret på Tautra bygd og bidro med sine impulser langveisfra. Landskapet er åpent med mye lys og luft mellom himmel og fjord. Fiskerbonden og husmannen satte etter hvert sitt sterke preg på landskapet og eiendomsforholdene og fortsatt preger det området til en viss grad. Storgårdene fikk mer og mer makt opp gjennom tiårene, og gårdstun og eiendom ble formet av det. De mange gårdene med typiske firkanttun eksisterer fortsatt, til tross for at tidenes tilpasninger har bidratt til at mange mindre hus på gårdene er tatt ut av bruk og mange også fjernet.

Driftsforholda ble etter hvert bedre, og det ga også brukbar økonomi og i neste omgang muligheter for å ta vare på bygninger, gårdsanlegg, inn-, og utmark. Mange år med noe ensidig intensivt fokus på poteter fikk en knekk med utbrudd av hvit potetål på 1990-tallet. Dette førte til utprøving av nye vekster og flere nye vekster ga større mangfold. Frostingene har alltid vært innovative og nytenkende, og de ble i hvert fall det etter potetålen. Tilpasning har dermed alltid vært viktig. Gode vekstmuligheter gjennom Frosta vassverk og Produsentpakkeriet bygger under dette. Slagordet om at «På Frosta vatner vi grønnsakene med drikkevatt» viser betydningen av rent og nok vatn i jordbruket.

Etter hvert har det blitt et stadig større fokus og bevissthet på kortreist og ureist mat, og Frosta-miljøet samarbeidet godt for eksempel ved felles markedsføring gjennom flaggskipet Trøndersk matfestival og Matfatet Frosta. De sjølbetjente grønnsaksutsalgene viser en stadig større bevissthet rundt lokale produkter. I dag dyrkes mer enn 100 ulike sorter poteter, grønnsaker, bær og urter. Det gir ert stort mangfold, og det er mye landbrukshistorie å formidle.

I et næringsperspektiv kan fokus på kortreist mat og lokale opplevelser få stadig større fokus innenfor reiseliv og turisme som tilleggsnæring til det tradisjonelle jordbruket.

4.2. Hovedtrekk biologiske verdier

De biologiske verdiene er i stor grad samlet langs en stripe ned mot fjorden. Her ligger det gamle beiter, strandenger og rike kalkberg med rikt biologisk mangfold. Deler av disse arealene er ikke i bruk i dag og i fare for gjengroing. Det er ønskelig med økt beite i en del av UKL-området.

Dette området har noen av de samme botaniske kvalitetene som Tautra og har stort potensiale for restaurering. Erfaringer fra en slik restaureringsprosess vil kunne gi erfaringer med overføringsverdi til andre tilsvarende områder ned mot Trondheimsfjorden.

I tillegg til området ned mot sjøen er det noen registrerte naturbeitemarker innenfor Frostating UKL. Disse er i dag stort sett i bruk, men dagens botaniske status og verdi er ikke kjent. Det kan også være innmarks-, og utmarksbeiter med potensiale for restaurering.

Gjennom arbeidet i Frostating UKL er det gjort en kartlegging og utarbeidet skjøtelsesplaner for ulike områder i samarbeid med NTNU Vitenskapsmuseet og gjennomført av Anders Lyngstad. Dette er samla i *Kulturmarkslokaliteter i Frostating utvalgte kulturlandskap. Kartlegging og skjøtelsesplaner – NTNU Vitenskapsmuseet Kulturhistorisk rapport 2019-6*.

4.3. Hovedtrekk i kulturhistoriske verdier.

Arkeologisk/historisk ligger områdets største verdi i Frostatinget - området ved/på gårdene Rygg, Mo, Logtun og Logstein. Her er det stor kulturhistorisk tidsdybde med eldre jernalders naust på Rygg og flere storhauger på Rygg og gravfelt fra yngre jernalder. Mo ble seinere prestegård. Rundt middelalderkirka på Logtun finnes bosetningsområder som kanskje er kjernen for møtene i Frostatingets tidlige tid (fram til 1600).

I sørvest ligger Island, Haugan, Hernes, Valberg og Evenhus. Dette er gårder med stor tidsdybde i bosetning. Helleristningene på Evenhus er fra yngre steinalder (2500 f.kr). Den store haugen på Island er antatt å være fra vikingtid. Så ligger det et meget spennende funn av graver fra tidlig middelalder (tidlig kristne =1000 tallet) på Hernes. Her kan vi da vise overgangen mellom jernalderens bosetning og graver og til middelalderen.

Området er registrert i 1995 og i 2006 og er godt oppdatert i Askeladden og Kulturminnesøk.

Frosta er et spesielt rikt område på nyere tids kulturminner. Kulturminnebestanden har variasjon og tidsdybde. I sentrum for området ligger Tinghaugen og middelalderkirka i stein. Rundt strekker det åpne jordbrukslandskapet seg med gårdsbebyggelse plassert i typiske firkanttun. Tuna består oftest av trønderlån, fjøs/låve, stabbur, masstu/borgstu.

Området har mange verneverdige tun og ei vedtaksfreda trønderlån på garden Logstein. Med sine 42 meter er låna trolig den lengste i sitt slag. Nasjonalt er dette et svært viktig kulturminneområde med mye å formidle.

5 Beskrivelse av enkeltområder – biologiske beskrivelser fra naturbase.no

5.1. Strandeng og strandberg

5.1.1. Logsteinhåmmåren (BN00019514)

Naturtype: Rikt strandberg

Verdi: Svært viktig

Beskrivelse : Kyst og havstrand - kalkrikt strandberg (G09) av nasjonal verdi (A). Lokaliteten er skilt ut fra den registrerte lokaliteten Mostad – Logstein og ligger i utkant av en rik beiteskog som er dominert av platanlønn (*Acer pseudoplatanus*) med innslag av ask, alm, morell, hassel, gran, tysbast (*Fraxinus excelsior*, *Ulmus glabra*, *Prunus avium*, *Corylus avellana*, *Picea abies*, *Daphne mezereum*). Logsteinhåmmåren har rik vegetasjon på baserikt konglomerat. Noen arter; bakkemynte, vill-løk,

bergskrinneblom, vårskrinneblom, sandarve, olavsskjegg, svartburkne, ask, blåveis, smalkjempe, vårmure, knopparve, broddbergknapp, trefingersildre, slyngsøtvier, norsk timian, alm og hestekastanje (*Acinos arvensis*, *Allium oleraceum*, *Arabis hirsuta*, *Arabis thaliana*, *Arenaria serpyllifolia*, *Asplenium septentrionale*, *Asplenium trichomanes*, *Fraxinus excelsior*, *Hepatica nobilis*, *Plantago lanceolata*, *Potentilla neumanniana*, *Sagina nodosa*, *Sedum rupestre*, *Saxifraga tridactylites*, *Solanum dulcamara*, *Thymus praecox* ssp. *arcticus*, *Ulmus glabra*, *Aesculus hippocastanum*). Lokaliteten er en østlig utpost for rødlistearten norsk timian.

Lokaliteten har vært og er benyttet som badeplass og fiskeplass både for nærmiljøet og en større campingplass 200 m øst for lokaliteten. Det er nyetablert en landbruksfylling inn mot østsiden av berget.

Logsteinhåmmåren, som også er et viktig sjømerke

5.1.2. Gullberget (BN 0019450)

Verdi: Svært viktig.

Naturtype: Kantkratt

Beskrivelse : Lokaliteten strekker seg langs sjøen fra Råttåvika til ei hytte vest for Sørli. Dominerende naturtype er kantkratt med mye tindved (*Hippophaë rhamnoides*) og nyperoser (*Rosa* spp.), men det er også fine partier med kalkrike strandberg. Deler av lokaliteten har nok vært nytta som beitemark tidligere, men gjengroinga har gått langt i retning krattvegetasjon. Lokaliteten har en mengde interessante og sjeldne arter, men av særlig interesse i feltsjiktet er vårmure, marianøkleblom, trefingersildre og norsk timian (*Potentilla neumanniana*, *Primula veris*, *Saxifraga tridactylites*, *Thymus praecox* ssp. *arcticus* - DC).

Skjøtsel : Eventuell skjøtsel av området gjennom beiting er imidlertid fortsatt mulig, og det er registrert mange arter som assosieres med tradisjonelt drevet kulturmark.

5.1.3. Hynne og Hauganfjæra.

Naturtype : Kantkratt

Verdi Svært viktig.

Beskrivelse : Den viktigste vegetasjonstypen er kantkratt, tindvedutforming (F5e), og lokaliteten er derfor ført til kantkratt. Det er imidlertid også partier med kalkrike strandberg, kalkrike enger og strandeng. Tindvedkrattet er godt utvikla med kraftige busker. Lokaliteten preges imidlertid av gjengroing, og særlig einer og gran er problemarter. Krypene arter som vårmure, raudsildre og norsk timian vil skygges ut over tid hvis det ikke foretas rydding.

Skjøtsel : Det samla presset på lokaliteten er svært høgt, og med ei nær historie med store og ødeleggende inngrep er det grunn til å frykte for lokalitetens eksistens. Utfordringa framover blir å sikre restene av verdifull natur.

5.1.4. Holmberget

Naturtype: Rikt strandberg

Verdi: Svært viktig

Beskrivelse : På Holmberget er det rike strandberg med en rekke varmekjære arter. Store mengder av rødlistearten norsk timian (*Thymus praecox* ssp. *arcticus* - DC) danner matter sammen med raudsildre (*Saxifraga oppositifolia*). Lokaliteten grenser opp til lokalitet 29 Lenvik, og vegetasjonen på disse lokalitetene har mange fellestrekk. Andre arter som er registrert av Jørstad (1914, 1918), Høeg (1943), Anon (1975) og Flatberg (1975) er blant anna; kvit gåseblom, rundskolm, bergskrinneblom, akeleie, enghavre, dunhavre, rustsivaks, marinøkkel, lodnefaks, havstarr, vårarve, lodnerubloom, reinrose, vårskrinneblom, trollhegg, gulmaure, engstorkenebb, blåveis, tindved, englodnegras, hengepiggfrø, vill-lin, markfrytle, dvergminneblom, smalkjempe, fjellrapp, storblåfjær, vårmure, trefingersildre, filtkongsløys og bakkeveronika (*Anthemis arvensis*, *Anthyllis vulneraria*, *Arabis hirsuta*, *Aquilegia vulgaris*, *Avenula pratensis*, *Avenula pubescens*, *Blysmus rufus*, *Botrychium lunaria*, *Bromus hordeaceus*, *Carex paleacea*, *Cerastium semidecandrum*, *Draba incana*, *Dryas octopetala*, *Erophila verna*, *Frangula alnus*, *Galium verum*, *Geranium pratense*, *Hepatica nobilis*, *Hippophaë rhamnoides*, *Holcus lanatus*, *Lappula deflexa*, *Linum catharticum*, *Luzula campestris*, *Myosotis stricta*, *Plantago lanceolata*, *Poa alpina*, *Polygala vulgaris*, *Potentilla neumanniana*, *Saxifraga tridactylites*, *Verbascum thapsus*, *Veronica arvensis*). Angivelse av voksested er i noen tilfeller så usikker at det er vanskelig å avgjøre om artene er sett bare på Holmberget, på lokalitet 29 Lenvik, eller på begge. Totalareal: 125 daa. Området beites i dag

5.1.5. Lenvik (BN0019521)

Naturtype: Rikt strandberg

Verdi: Svært viktig

Beskrivelse : Kun den sørligste delen av dette området er med i UKL. Fjellplanten reinrose (*Dryas octopetala*) har en rik forekomst i et lite område på vestvendte, bratte strandberg mellom sprutsonen og furuskogen. Populasjonen skiller seg morfologisk fra reinrose i fjellet ved å ha usedvanlig mange og smale kronblad med 10-13 i hver blomst (Flatberg 1975). Norsk timian (*Thymus praecox* ssp. *arcticus* - DC) er også registrert her. Av andre karplanter kan nevnes rundskolm, fingerstarr, liljekonvall, raudflangre, vill-lin, blåveis, fjellrapp, storblåfjær, vårmure, knopparve, raudsildre og broddbergknapp (*Anthyllis vulneraria*, *Carex digitata*, *Convallaria majalis*, *Epipactis atrorubens*, *Linum catharticum*, *Hepatica nobilis*, *Poa alpina*, *Polygala vulgaris*, *Potentilla neumanniana*, *Sagina nodosa*, *Saxifraga oppositifolia*, *Sedum rupestre*). De fleste av disse ble sett også ved registrering i 2004.

5.1.6. Haugan (BN00019524)

Naturtype: Naturbeitemark

Verdi: Svært viktig

Beskrivelse : Lokaliteten er en haug (20-40 m høyde over havet) som har vært brukt til beite. Haugen eies av tre gardar med ulik driftshistorie. Den nordligste delen ble beita av kyr til 2002, den midterste ble beita med kyr til 1985, og etter det gikk det kalver der i noen få år. Den sørligste delen har vært ubeita i ei årrekke. De ulike partiene er skilt med steingjerder. Lokaliteten illustrerer derfor på en svært god måte utviklinga i ei tradisjonelt drevet beitemark som tas ut av bruk. Det nordligste og midterste partiet er stort sett åpent, men med noen spredte busker. Forskjellen vises mest gjennom at det midterste partiet har et høgere feltsjikt, og at det er andre arter som dominerer i feltsjiktet. Det sørligste er i gjengroing, og har nå en del trær, men feltsjiktet preges av engarter. Vegetasjonen er svært rik, og den viser at området har vært beita i lang tid uten å ha vært gjødsla i nevneverdig grad. Blant de artene som er registrert kan vi trekke fram vill-løk, vårskrinneblom, sandarve, vårrubloom, dvergminneblom, fjellrapp, vårmure, trefingersildre og bakkeveronika.

5.2. Vannbiotoper

5.2. 1. Dammer ved Hogstad , 4 dammer – Hogstaddammen, Beitemarksdammen, Utstikten, Ner-Hogstaddammen

I registreringen av naturtyper som er viktige for det biologiske mangfoldet, ble det registrert 4 dammer spredt i området ved Hogstad hvorav 3 dammer ligger i planområdet. I bestandssammenheng kan dammene i de fleste tilfeller vurderes som en enhet. Området er nyregistrert i 2018 av Dag Dolmen og presentert i *Rapport nr 9 – Biomangfold i fire dammer i Hogstadskogen på Frosta 2018*.

A Dam ved Hogstad 1 BN 00019499

Naturtype Dam

Verdi: Svært viktig

Beskrivelse: Den er registrert som ferskvann/våtmark - dam (E09) og er på ca. 300 m² med nasjonal verdi (A). Den ligger i naturbeitemarka Hogstad. Liten salamander (*Triturus vulgaris* - V) er funnet her. Selsnepe (*Cicuta virosa*) er registrert.

Skjøtselshistorie: Dammen ble sist vedlikeholdt ca. 1990. Dammen har fungert og fungerer som drikkevannskilde / gårdsdam i naturbeitet.

Utfordringer: Gjengroing av arealet omkring dammen har vært en utfordring fram til opprensning i 2019. Husdyrbeitet omkring dammen opprettholdes.

B. Dam ved Hogstad II BN00019496

Naturtype: Dam

Verdi: Svært viktig (nasjonal verdi A)

Beskrivelse: Denne skogsdammen er interessant. Den ligger i frodig blandingsskog og ble oppgravd og rensert for over 30 år siden. Blærerot (*Utricularia* sp.) ble registrert, likeså liten salamander (*Triturus vulgaris* - V). Størrelse 1200m².

Utfordringer: Gjengroing av arealet omkring dammen har vært en utfordring fram til opprensning i 2019.

C. Dam Hogstad III (BN 00019501)

Naturtype: Dam

Verdi: Svært viktig

Beskrivelse: Denne er registrert som ferskvann/våtmark - dam (E09) med nasjonal verdi (A). Dam på ca. 100 m² der liten salamander (*Triturus vulgaris* - V) er observert.

Skjøtsel: Arealet nord og øst for dammen har tidligere vært fulldyrket. Rydningsrøyser, steingjerder samt plogspor er synlige elementer. Arealet sør og vest har vært og er benyttet som nærmiljøplass for området Holmberget. Dammen ble derfor vedlikeholdt og kantskogen rundt dammen tynnet i 2000 med delfinansiering gjennom STILK-midler. Dammen ble på nytt rensket opp i 2019.

Utfordringer: Gjengroing av arealet omkring dammen. Opprettholdelse av husdyrbeite omkring dammen.

D. Dam Hogstad IV (BN00019500)

Naturtype: Dam

Verdi: Svært viktig (nasjonal verdi A)

Beskrivelse: Dammer (E09) med nasjonal verdi (A) som ligger omkranset av skog med hogstklasse 1 pr 2008. Lokaliteten består av tre-fire dammer hver totalt ca. 10 m² i en sump på ca 400 m² der liten salamander (*Triturus vulgaris* - V) er observert.

Skjøtselshistorie og dagens driftsform: Har inngått som et element i naturskogen på stedet dvs. blandingsskog med overveiende furudominans. Det vil framover endret til del av granplantefelt.

Utfordringer: Treskiftet fra lysåpen naturskog med furudominans til granskog vil redusere verdien på lokaliteten. Det gjennom dårligere lokalklima på grunn av redusert innstråling samt senket pH i vannet pga. strø fra granplantefeltet.

Dammen er rensket opp o 2019, og flere trær ble fjernet for å gi bedre lysinnslipp. Området er tilrettelagt med skilt og sitteplass.

5.2.2. Dam ved Heggvik (BN 00019523)

Naturtype: Dam

Verdi: Svært viktig

Beskrivelse : Dette er en noe saltpåvirka, eutrof dam like over flomålet ved Heggvik der takrør-sivaks- sump av piggknopp-utforming (O5e) dominerer. Viktige arter i feltsjiktet er vassgro, rustsivaks, smårørkvein, bekkeblom, slåttestarr, sumpsivaks, myrmaure, mannasøtegras, gulldusk, bukkeblad, myrhatt, kjempepiggknopp og bekkeveronika. Særlig artene vassgro, kjempepiggknopp og bekkeveronika er verdt å merke seg. Kjempepiggknopp er ikke vanlig i Trøndelag. Kjempepiggknopp er ikke vanlig i Trøndelag.

Skjøtsel : Denne dammen er ikke undersøkt av zoologer, men den til dels eksklusive karplantefloraen er i seg sjøl grunn til å gi lokaliteten ei høg verdivurdering.

5.3. Andre viktige biologiske areal

5.3.1. Kalkrik barskog Hogstad Øvre (BN 00108400)

Naturtype: Kalkbarskog, type lågurt-lyngfuruskog

Verdi: Svært viktig (nasjonal verdi A)

Beskrivelse : Området utgjøres av kalkfuruskog, karakterisert av rødflangre og blåveis, og med hotspots av kalk- og andre næringskrevende ektomykorrhizasopper i små forsenkinger/groper i karstlandskapet. Andre typiske innslag er fingerstarr og skogsveve. Artsmangfoldet blant soppene er stort, med mange rødlistearter og potensial for flere. På det nakne berget er også næringskrevende moser, som kammose (*Ctenidium molluscum*) og putevrinose (*Tortella tortuosa*). Skogen er ungskog, hogstklasse 3, med furu og gran i blanding. Dødvved er uten betydning. Dette er en av syv undersøkte kalkskogsobjekter på Frosta, og denne er uten sammenligning den rikeste og av hotspotnatur. Kartslandskap ligger på grågrønn fyllitt. Totalareal 9,6 daa

5.3.2. Logtunmyra (BN 00019509)

Naturtype: Andre viktige forekomster

Verdi: Viktig.

Beskrivelse : Avgrensningen omfatter et svært påvirket skogsparti med både sumpskogsarter, fastmarksarter og ferksvannsarter. Lokaliteten passer ikke godt inn i definisjonen til rikere sump-, og

kildeskog, men utgjør fortsatt et biologisk viktig område i kommunen. Den er derfor kartlagt som "Annen viktig forekomst" i skog.

Lokaliteten er bevokst med tett skog og er svært uoversiktlig. I tresjiktet inngår svartor, hengebjørk, bjørk (opp mot 40-50 cm i brysthøydiameter), ask (mest yngre trær og kratt), gran (opp mot 60 cm), osp (opp mot 60 cm), hegg, selje, istervier og rogn (*Alnus glutinosa*, *Betula pendula*, *Betula pubescens*, *Fraxinus excelsior*, *Picea abies*, *Populus tremula*, *Prunus padus*, *Salix caprea*, *Salix pentandra*, *Sorbus aucuparia*). I feltsjiktet i fuktige og våte deler vokser bla. skogburkne, mjørdurt, firblad, bukkeblad, myrhatt, teiebær, elvesnelle, gulldusk og bekkeblom. I en illeluktende dam vest i området er det nesten heldekkende med andemat. På tørrere areal vokser gaukesyre, fugleteig, maiblom, Stedvis fagermoser og spriketormose i bunnsjiktet.

Påvirkning : Det er mye død ved og døende trær av forskjellige løvtrær i lokaliteten. Grøfter, utgravde dammer og torvtak (meterdjupe firkantete hull) flere steder på lokaliteten er spor etter forsøk på drenering og uttak av torv. Søppel og eldre avfallsdumper forekommer også.

Det er tidligere gjort biologisk kartlegging og tatt pollenprøver av området. Det ga blant anna funn av store mengder humle som kan tyde på historisk ølbrygging muligens i sammenheng med Frostatinget og Frostatingslovens pålegg om ølbrygging.

5.3.3. Rygg naturbeitemark (BN00019505)

Type: Naturbeitemark

Verdi: Lokalt viktig

Beskrivelse : Hestebeite i en furulund ved Rygg. Tresjiktet er godt utvikla og domineres av høgvekst furu (*Pinus sylvestris*). Feltsjiktet preges av skogarter og trivielle engarter, men marianøkleblom (*Primula veris*) viser at det er potensiale for en mer artsrik flora. I busksjiktet finner vi en rekke ulike busker og trær, og det kan med fordel tynnes noe i krattvegetasjonen.

Skjøtsel : Fortsatt beite vil bedre kvaliteten på beitemarka. Området er reregistrert av Anders Lyngstad og beskrevet i *Rapport 6-2019 – Kulturmarkslokaliteter i Frostating utvalgte kulturlandskap*.

5.3.4. Parklandskap rundt Logtun kirke (BN00019511)

Naturverdi: Kulturlandskap - Parklandskap (D13) av regional verdi.

Beskrivelse : Lokaliteten omfatter parkanlegget ved Logtun kirke samt alléen på begge sider av FV66 fra kirka og vest mot Mo prestegård. På kirkegården er ask (*Fraxinus excelsior*) dominerende med innslag av platanlønn (*Acer pseudoplatanus*). I alléen er finnes også bjørk og alm (*Betula sp.*, *Ulmus glabra*). Trærne i dette landskapselementet har til dels høy alder. Spesielt et asketre på kirkegården virker svært gammelt og er trolig det samme som vist på Gerhard Schønings skisse av Logtun kirke 1774.

Parkanlegget omkranses av et steingjerde «kjerskplanken» som delvis er i dårlig forfatning og har behov for kartlegging og vedlikehold. Store røtter løfter steingjerdet og skader det.

5.3.5. Svartlistearter

Fremmede arter finnes også i Frosta. Kjente fremmede arter på Frosta er rynkerose, hagelupin, parkslirekne/hybridslirekne. Nærmere kartlegging og bekjemping er startet opp, men ikke fullført. Områder med registrerte biologiske verdier bør prioriteres. Det er utarbeidet en handlingsplan mot fremmede skadelige arter i Nord-Trøndelag 2016-2019. Her er både metodikk for kartlegging og bekjemping beskrevet. Det finnes også sitkagran innenfor UKL-området.

5.3.6. Tabell alle områder med biologiske verdier

Tabell og kart i vedlegg nr 5.

5.4 Kulturhistoriske areal/enkeltelement

Det frodige jordbrukslandskapet, fra Rygg til Logtun og Logstein, er det gamle tingstedet for Frostatingslagen som var lovområdet i Trondheimen - der trønderne holdt til. Det er en rekke gravhauger i området med diameter på inntil 40 meter. I førhistorisk tid gjaldt loven for området omkring fjorden og besto av fire uttrøndske og fire inntrøndske fylker. Seinere omfatta virkeområdet for loven også Nord-Møre og Romsdal, Fosen, Namdalen og Nord-Norge. Frosta var ut fra beliggenheten midt i fjorden et naturlig valg som tingsted. Det meste av trafikken gikk sjøvegen, og enten en kom sør, vestfra eller over Namdalseid fra Namdalen var det et naturlig møtested.

I forbindelse med forprosjektet for utvikling av Logtunområdet basert på tradisjonen om Frostatinget foretok arkeolog Kari Støren Binns en registrering av kulturminner i området og laga en rapport om de funn som ble gjort i 1994. På bakgrunn av dette arbeidet er det seinere satt opp en informasjonstavle om Frostatinget ved Tinghaugen.

Gjennom et større prosjekt som ble avslutta i 2016, har arkeolog Arne Anderson Stamnes fra NTNU Vitenskapsmuseet gjennomført et stort arbeid med geofysiske metoder innenfor arkeologien for å kartlegge helt eksakt hvor tingstedet har vært, både gjennom å bruke nye digitale kartleggingsmuligheter og sammenligne dette med litteratur, eldre kilder og registreringer. Dette arbeidet kan gi grunnlag for å utvikle en Frostatingssti i tilknytning til Frostastien i området Logstein – Logtun og Rygg.

5.4.1. Logtun kirke

Logtun kirke er ei steinkirke som trolig er bygd på slutten av 1400-tallet. Den inneholder imidlertid langt eldre bygningselementer, de eldste trolig fra 1100-tallet. Det antas at det har stått ei kirke på Logtun før den som står der i dag, men om dette var ei trekirke eller ei steinkirke som delvis er gjenbrukt i den kirka som nå står der, er uvisst.

På 1800-tallet ble det innført bestemmelser om at kirkene skulle romme minst 1/3 av menigheten. På Frosta ble det oppnevnt en "oppmålingskomite" som i 1852 fastslo at kirka var for lita. Eier av kirka var på denne tida proprietær Isak Georg Coldevin på Logstein. Hans far Henrik Angell Coldevin hadde kjøpt Logtun kirke og kirkegods fra sin svigermor, presteenka Karen Margrete Rosenvinge. Formannskapet ba Coldevin bygge ny kirke eller overdra "kirken med alle dens indkomster og tilligheder til menigheten». Etter langvarige forhandlinger med Amtmannen som mellommann, fikk Frosta kommune kjøpe kirka i 1857 for 3000 spesiedaler. I 1859 ble det gjort vedtak om å bygge ny kirke som ble påbegynt i 1863, og Frosta kirke sto ferdig i 1866.

Kommunen var etter dette oppsatt på å fri seg for vedlikeholdet av den gamle kirka og søkte om nedlegging av kirka slik at den kunne rives. Etter at Stiftsdireksjonen ga sitt samtykke ble det 25.juli fatta slikt vedtak: *"Taarnet og alt andet Træværk paa Loktu Kirke blive snarest mulig at nedrive og sammenlægge. Hvorefter det hele bliver at bortsælge til Fordel for Frostens Communekasse."* Murene skulle *"blive staaende som historisk mindesmerke eller som ruin"*. Oppdraget gikk til Anton Moksnesmyr på anbud for 14 daler, en latterlig lav sum for det farlige arbeidet, men bygdefolket deltok med stor begeistring, og det var få som tok til motmæle. Kirka ble stående som en ribba ruin, og bautasteinen på toppen av Tinghaugen like ved var knust.

Da Anton Moksnesmyr som foresto rivinga, i en alder av 91 år i 1925 ble intervjuet om det som skjedde oppsummerte han med disse orda: *"De va støgt kor de vart åtfirri den gongjen; - utpå kjerkgala lå inventare tu kjerken hommel i dommel. Men folk skjønna e itj ber den gongjen. Ja,*

de va'n Hans Kroklunna - han va gæln om e, men de kan no vel henj de va mest ferdi at kjerka vart fløtta. - Og han Berg, han va gæln -. At æ tok på mæ de arbe' skull æ haft juling fer; - fer de va de olekast arbe' æ ha gjort».

Gerhard Schønnings tegning av Logtun kirke i 1774, og kirka som ruin (1868 til 1932)

Omkring 1920 ble det tatt initiativ til å gjenreise kirka. Mellom andre soknepresten, historielaget og Dameforeningen for Logtun kirke sto i spissen for dette arbeidet.

I sammenheng med 900-årsjubileet for slaget på Stiklestad i 1930 ble det arrangert høgmesse i ruinen med kongen tilstede. Arbeidet med å legge nytt tak på kirka kom i gang i 1932. I 1950 var restaureringsarbeidene fullført, og etter hvert kom også altertavla og prekestolen på plass igjen etter å ha tilbrakt mange år i Vitenskapsmuseet i Trondheim. Disse kirkemøblene er fremdeles Vitenskapsmuseets eiendom. Nytt våpenhus ble bygd i 1994 for å beskytte vestportalen.

Logtun kirke ble gitt i gave til Fortidsminneforeningen, i dag representert ved Frosta fortidsminnelag, og er i dag godt vedlikeholdt. Den er omgitt av gamle og store løvtrær. Kirkegårds-muren av gråstein har enkelte steder behov for skjøtsel og vedlikehold. I dag brukes kirka mye til konserter barnedåp, bryllup og høgmesser.

Prosjektrapporten om "Frostatingscenteret" tar til orde for en mer aktiv bruk av kirka i sommerhalvåret til konserter og andre arrangementer. Sommeren 2017 ble det gjennomført 15 sommerkonserter i Logtun med godt over 150 utøvere og 400 publikummere. Ved utgangen av sommersesongen 2020 har det vært over 60 sommerkonserter i Logtun kirke i regi av Frostatingsprosjektet.

Den gamle kirkegården gikk ut av bruk på 1800-tallet og arealene brukes i dag til jordbruksformål, men en platanlønn av monumental størrelse og form midt i åkerlandskapet markerer det som en gang

var dens nordvestre hjørne. Frosta Historielag har utarbeidet ei minnetavle med informasjon og bilder som viser hvordan den gamle kirkegården var. Minnetavla er i dag plassert ved Tinghaugen.

5.4.2. Tinghaugen

Ved Logtun ligger flere store gravhauger, men mange av dem er blitt jevnet med jorda gjennom årene. Minnesmerket for Frostatinget med totalt 13 bautasteiner, er ikke en av disse opprinnelige gravhaugene. Minnesmerket har fått navnet Tinghaugen, og dette skyldes ei gammel forestilling om at det var her tinget ble holdt. På toppen av haugen sto det fram til ca. 1870 en bautastein som ble fjerna fordi den var ødelagt på samme tid som Logtun kirke ble lagt ned som hovedkirke. I samband med hundreårsjubileet for grunnloven i 1914 ble det reist en ny bautastein etter initiativ fra Landbrukslaget på Frosta. Denne steinen kom riktignok ikke på plass før i 1915 ettersom den knakk under oppsetting og måtte skiftes. Steinen har denne innskrifta: *"Til minne om det gamle Frostatinget. Reist av bygdefolk 1914"*. Rundt bautasteinen i midten ble det i 1930 reist 12 mindre steiner med navnet på de fylkene som Frostatingsloven omfatta, og hvor mange representanter de hadde på Frostatinget.

Mellom kirka og Tinghaugen ligger tunet på Logtun ytre med bygningsmasse av varierende alder. Der tunet på Logtun østre lå tidligere, ligger i dag Frosta bygdemuseum. Masstua på Logtun østre er flytta over på ny grunnmur og inneholder museets samlinger på ca 12000 gjenstander.

Ei gammel borgstue (allmuestue for bygdefolket) med åpen svalgang fra ca. år 1700 er i dag flytta til museumstunet på Logtun. Den sto opprinnelig på prestegården Mo og gjorde tjeneste som forpakterbolig fram til 1948 da den ble flytta til gården Lein der den gjorde tjeneste som museum inntil den kom til Logtun i 2006. Disse bygningene, Tausloftet og Drengstuggu, inneholder i dag utstilling om Frostatinget og gammelt handverk. Frosta kommune bruker bygningene som turistinformasjon i sommersesongen.

Det foreligger ulike planer for videreutvikling av området rundt Tinghaugen, og det er inngått en intensjonsavtale med eier av Logtun ytre om utkjøp av tunet for å etablere og drive et Frostatingssenter slik at historien til Frostatinget som et av de fire lagtingene fra middelalderen, kan få en verdig presentasjon. Aksen mellom Tinghaugen og Logtun kirke er sentral i denne sammenheng.

Frostatinget og Tinghaugen er i dag en viktig attraksjon med store utviklingsmuligheter på Frosta. Riksantikvaren har i 2009 innvilget dispensasjon for å lyssette Tinghaugen slik at den blir mer synlig.

5.4.3. Freda Trønderlån på gården Lostein

Verdi: Vedtaksfreda kulturminne

Beskrivelse : Gården lå tidligere nærmere det berget som har gitt oppgav til sisteleddet i gårdsnavnet, men Henrik Angell Coldevin (1763 – 1835) flytta gården dit den ligger i dag og bygde trønderlåna som

fortsatt står der som del av et klassisk firkanttun. Den er freda og godt vedlikeholdt og er med sine 42 meter så vidt vi vet den lengste som finne av denne bygningstypen. Logstein ligger vakkert til sør for Logtun ned mot sjøen med mektige gamle løvtrær. På eiendommen er det flere gravhauger.

Tidligere var Logsteinhaugen som ligger like ved gården, beskrevet som mulig plassering av tingstedet for Frostatinget. Denne lokaliseringa er en etter hvert gått bort fra etter nye opplysninger ved bruk arkeologiske metoder som georadar, magnetometer og åkervandring.

Det klassiske firkanttunet på Logstein med ei 200 år gammel freda trønderlån på 42m ligger omkransa av gravhauger og mektige løvtrær. Foto: Erik Stenvik

5.4.4. Steingjerder ved Hogstad Nedre og på Rygg Vestre

I området Rygg i nord-vestlige deler av Frostating UKL er det ca 2 km lange steingjerder som følger grensene mellom eiendommer. Den lengste er ca 1 km i rett strekning og er et markant innslag i kulturlandskapet. Steingjerdene er ikke datert.

I gamle Nord-Trøndelag fylke er generelt få steingjerder bevart. Hvordan steingjerdene er bevart, finnes det heller ikke beskrivelser av.

Grunneierne har en periode fått midler til å rydde langs steingjerdene, og det er tiltak som må gjentas med visse mellomrom for å hindre at vegetasjonen ødelegger dem.

5.4.5. Tufter etter naust Rygg Vestre

Beskrivelse: Nausttuftene ble oppdaget i 2006 og er 38 meter langt og 20 meter bredt. Åpninga av naustet ligger rett mot fjorden. Naustet har noe uvisst alder, men kan være fra 600-tallet. Det er trolig fra samme tidsperiode som nausttuftene som er funnet på Hemre på Inderøy og Lø i Steinkjer.

Naustene på Lø er ble gravd ut og datert tilbake til 500-600 år e Kr.

Nausttomta er omtalt i rapport 6-2019 – *Kulturmarkslokaliteter i Frostating utvalgte kulturlandskap.*

5.4.6. Gravhaugen på Rygg Øvre

Beskrivelse: Frostas største gjenværende gravhaug ligger på Rygg øvre, gnr 87/1. Den har diameter ca 37 m med bratte sider og virker monumental i landskapet.

Fra gravhaugen er det nærmest direkte siktlinje til Tinghaugen. Gravhaugen beites godt i dag.

Gravhaugen er omtalt i rapport 6-2019 – *Kulturmarkslokaliteter i Frostating utvalgte kulturlandskap.*

5.4.7. Helleristningsfelt på Evenhus

Feltet ligger sentralt i Frostating UKL på den sørlige delen på Neset. Helleristningsfeltet ble oppdaget allerede i 1818, og ristningene er hogd i berget 23 m over dagens havoverflate. Berget der disse finnes ble da frigitt fra fjorden for 2000 - 1500 år f. Kr.

Helleristningsfeltet består av i alt 8 felt med bortimot 100 figurer. Båten er hovedmotiv med i alt 35 figurer. I tillegg til niser og hvaler er det en eiendommelig menneskefigur i hovedfeltet. Det er ingen

klar teori om hva innholdet i figurene kan bety, men innhold og uttrykk kan tyde på at det her har vært et møtested for fangstfolk i store deler av Trondheimsfjorden.

Helleristningsfeltet ivaretas med tildekking hver vinter, og det har hatt god effekt for å bryte ned biologisk materiale. Feltet er godt skiltet og tilrettelagt med parkering og informasjonsskilt.

Forvaltningsansvar: NTNU Vitenskapsmuseet, Trøndelag fylkeskommune og SNK, Bergkunstmuseet

5.4.7. Gravhauger på Island - Skjursvika

Verdi: Nasjonal (Automatisk freda)

Gravhaugen i Skjursvika, på gården Island er en av de største i Frosta og regionen. Den er over 30 m i diameter. Det skal være gjort utgravninger og funn i gravhaugen. Den er skiltet i forbindelse med Frostastien.

Skjøtsel: Det er behov for å utarbeide skjøtelsesplan, og den er kartlagt i 2018. Gravhaugen er noe tildekket av en del masse som i moderne tid er lagt inntil haugen. Denne bør fjernes.

Vegetasjonsskjøtsel må også gjøres da den er i ferd med å bli noe tilgrodd.

6 Fotodokumentasjon

For å kunne dokumentere utviklingen i området, skal det gjennomføres en fotodokumentasjon av området. Fotobanken utvikles etter hvert for å dokumentere nå-tilstand og endringer etter hvert som man gjennomfører tiltak. Det skal også søkes etter gamle, representative foto fra området for å se utvikling over tid. På oversiktsnivå er det behov for områdefotografering etter nærmere planer.

Gjentagende fotografering skal gjennomføres med ca 5- 10 års mellomrom.

Frostaporten har i 2019 fått midler til et prosjekt med å fotografere og ta opp video over UKL-området for å presentere det på plattformen visitFrosta.no.

Frosta Historielag har en unik samling av historiske bilder som er digitalisert og tilgjengelige.

7 Utfordringer

Arealdelen av kommuneplan for Frosta for neste 10-års periode er sluttbehandlet høsten 2017. Det er ikke planlagt omfattende inngrep i området bortsett fra det som er nevnt tidligere. Samtidig er Frostating UKL et jordbrukslandskap som kontinuerlig tilpasser seg de utviklingsmuligheter og rammevilkår som legges for næringen.

Det er gjennomført geofysiske undersøkelser i doktoravhandlingen til Arne Anderson Stamnes (2016) som viser at det finnes en mengde arkeologiske spor rett under matjordlaget i det sentrale Frostatingområdet. Dette kan kaste nytt søkelys på det historiske grunnlaget for hvor Frostating faktisk foregikk rent lokalgeografisk på Frosta. Mengden av arkeologiske funn i landbrukets næringsområder har dermed spesielt stort fokus og krever ekstra hensynstagende.

Frostating UKL er et stort geografisk landbruksområde med en god del eiendommer. Det som likevel preger området er at hvert enkelt delområde har et begrenset antall grunneiere, slik at det er mulig å jobbe systematisk med et begrenset antall personer når planer skal utarbeides. Et langsiktig fokus og prioritering av hva som skal løftes fram er viktig. Gjennom etablering av Frostastien og mange års vedlikeholdsoppfølging, er det etablert en kunnskap for samarbeid som man kan bygge videre på.

Skjøtsel med beiting er et viktig tiltak for å ivareta biologiske verdier og formidle kulturhistoriske verdier i Frostating UKL. Biologiske verdier knyttes i hovedsak til den smale stripa mellom Frostastien og fjorden og er trua av gjengroing. Mange kulturminner og fornminner er allerede gjengrodd. Arealene er små og smale, og de er derfor ofte lite praktisk å beite. Dette er en utfordring som kan løses gjennom Frostating UKL, for eksempel gjennom skjøtelsesplaner, tilskudd til gjerding og/eller tilskudd til beiting. Kartlegging og skjøtelsesplaner for områdene har vært prioriterte tiltak i 2018-2020.

For å øke kunnskapen om de andre naturtypene innenfor området bør de ulike delene rekartlegges før nærmere tiltak vurderes. Dette bør gjøres tidlig i UKL-prosessen og er allerede starta opp.

Fremmede arter finnes også i Frosta. Nærmere kartlegging, og bekjemping er starta opp og videreføres både i og utenfor UKL. Områder med registrerte biologiske verdier bør prioriteres.

Det mangler spisskompetanse blant lokale fagfolk på bygningsvern og restaurering etter tradisjonelle metoder her som mange plasser ellers i fylket. Opplæring og ny kompetanse på dette området kan prioriteres og gi nye utviklingsmuligheter lokalt.

Istandsetting av bygninger har ikke hatt mange søknader den første perioden av Frostating UKL, og fokus på dette området kan gi ekstra motivasjon for å kartlegge og sette i stand bygninger og gårdstun med kulturhistoriske verdier..

Frostating UKL trenger generelt mange samarbeidspartnere, og det mange dyktige fagmiljøer å spille på i nær omkrets.

8 Visjon/mål

En av hovedmålsettingene for ordninga med utvalgte kulturlandskap er *natur, kulturarv og levebrød*.

Forskriften som trådte i kraft fra 01.01.2020 sier det slik :

«Formålet med tilskudd til tiltak i Utvalgte kulturlandskap er å bidra til å sikre verdier knyttet til landskap, biologisk mangfold, kulturminner og kulturmiljøer, herunder sikre langsiktig skjøtsel og drift».

VISJON for Frostating Utvalgte kulturlandskap :

Gjennom et bredt samarbeid skal Frostating UKL utvikles til det beste for området.

MÅL for Frostating Utvalgte kulturlandskap :

Frostating UKL skal forvaltes slik at kulturhistoriske og miljøverdier i landskapet skal utvikles ut fra sin egenverdi og til beste for allmenheten.

DET BETYR :

- Jordbrukslandskapet skal være veldrevet med velpleid bygningsmasse med lokalt særpreg
- Frostatinget med sine historiske verdier og tilhørende kulturlandskap skal ha høy prioritet i arbeidet med området
- Verdifulle biologiske og kulturhistoriske element skal ivaretas og restaureres der det er behov
- Området skal tilrettelegges på en funksjonell måte og by på gode opplevelser for både fastboende og tilreisende.
- Området skal tilrettelegges på en skånsom og bærekraftig måte slik at verdiene synliggjøres
- Det oppfordres til å tilrettelegge for tilleggsnæringer til jordbruket i UKL-området
- Tiltakene i Frostating UKL skal understøtte det grønne skiftet med fokus på ei bærekraftig utvikling innenfor mat, reiseliv, opplevelser, kultur og landbruk

9 Skjøtsel og vedlikehold

9.1 Tiltak som var planlagt i forvaltningsplanen ved søknad i 2017

Ref til FPL	Tiltak	Type	Kort beskrivelse Statusoppdatering 2020 for hvert punkt
9.1.1.	Forvaltningsplan	Forvaltningsplanen steg 2	Jobbe videre med forvaltningsplan i samarbeidsgruppa Frostating
			Status 2020: Forvaltningsplan revideres og vedtas politisk i mars 2020

9.1.2.	Fotodokumentasjon	Plan for fotodokumentasjon	Samle et arkiv av gamle foto av kulturlandskapet. Planlegge dokumentasjonsbehovet. Gjennomføre prioritert fotografering
			Status 2020: Arbeidet med å samle foto er påbegynt, men ikke avslutta. Frostaporten tildelt UKL-midler til fotografering/video.
9.1.3.	Kartlegging		Kartlegge områder i strandsonen som i dag beites, men som ikke er registrerte naturtyper. Det gjelder bl.a. mulige strandeng fra Nordfjærabukta til Holmberget i vest. Grunnlag for skjøtselsplan også i disse områdene.
			Status 2020: Kartlegging og skjøtselsplaner i områdene Hynne, Haugan Rygg er gjennomført og rapportert.
9.1.4.	Skjøtselsplaner	Gjennomføre kartlegging og utarbeide skjøtselsplaner	Skjøtselsplaner i 2-3 områder pr år. Sonen mellom "Frostastien" og fjorden prioriteres (se kart over prioriterte områder biologisk mangfold). Sammen med registrerte naturtyper innenfor området. Rekkefølge på planene styres etter grunneierinteresse.
			Status 2020: Jfr punkt 9.1.3
9.1.5.	Beiting		Økt beiting gjennom tiltak som øker antall beitedyr i området. For eksempel tilskudd til gjerding, pr. beitedyr, utleie av beitedyr mm. Hvilke tiltak som prøves ut må avgjøres i samarbeid med samarbeidsgruppa.
			Status 2020: Tilskudd til gjerde og beiting i gjengrodd område Hernes øvre. Ekskursjon på Tautra i forhold til bruk av no-fence geit på fatslandet, ingen utprøving pr i dag. Fortsatt beite i fjæra og Logstein
9.1.6.	Skjøtsel av gravhauger	Skjøtselsplanlegging og start første trinn av skjøtsel i 2018	Flere store gravhauger i området er gjenvokst og bør komme bedre fram i landskapet. Mobilisering av grunneiere.
			Status 2020: Gravhaugene i Skjulsvika, Rygg og ved Haugan er kartlagt med skjøtselsplaner. Arbeid ikke igangsatt
9.1.7.	Bidra til å få i gang planlegging for restaurering av bygg	Bidra til søknader på restaurering til kulturminnefondet	Informasjon og veiledning av eiere av bygg av nyere tids kulturminner

			Status 2020: Informasjon gitt, men ingen prosjekter i gang. Søknad om tilskudd avslått pga manglende kulturhistorisk verdi
9.1.8.	Informasjon og rådgiving	3 Fagdager	1. Skjøtsel av dammer for bevaring av salamander 2. Skjøtsel av strandberg og strandeng. 3. Naturbeitemark og skjøtsel
			Status 2020: jfr beskrivelse i revidert forvaltningsplan. Dammer i Hogstadskogen rehabilitert
9.1.9.	Nye kulturstier	Videreutvikle Frostastien	1. Registrere gamle ferdssåre 2. Kartlegge og jobbe videre med utvidelsen av Frostastien 3. Planlegge Frostatingstien
			Status 2020: Tilskudd gitt til vedlikehold og utvidelse i Landshaug-området. Planlegger utvidelse av en sløyfe i Hogstadskogen
9.1.10.	Informasjonsplakater . Digital informasjon	Starte prosess med å utarbeide plan for informasjonstiltak	Forprosjekt Informasjonstiltak og digital kulturminneløyper
			Status 2020: Skiltplan er under arbeid, infotiltak på papir, artikler og digitalt på visitfrosta.no. Tilskudd til foto/video
9.1.11.	Følge opp anbefalinger i kulturminneplanen	Tiltak i UKL forankret i kulturminneplanen	Kulturminneplan under utarbeidelse i 2017. Ferdigstilles 2018
			Status 2020: Kulturminneplanen ferdigstilles i løpet av 2020. All registrering er gjennomført.

9.2 Oversikt over søknader og vedtak 2018-2019

HVA	HVEM	FERDIG
Kartlegging, befaringer og skjøtelsesplaner – Lenvik, Gullberget, Rygg, Haugan, Kongshaugen, Hynne	Fylkesmannen i Trøndelag	Ja
Kartlegging og skjøtelsesplan Hogstadskogen	Fylkesmannen i Trøndelag	Ja
Prosessmidler – nettverkssamlinger, inspirasjonstreff, infoarbeid, planlegging, mobilisering, skiltmaler	Frosta kommune	Ja
Skjøtsel og vedlikehold av dammer i Hogstadskogen	Samarbeid mellom 4 grunneiere i området	Ja
Parkering og atkomst Hogstadskogen	Grunneier	Under arbeid
Tilrettelegging av gravhaug, skilting, turstier , gapahuk, landskapsplan mm	Hauganfjæra camping	Under arbeid
Tilslutningssti til Frostastien i Landshaug	Lutdal holding Landshaug	Under arbeid
Vedlikehold av Frostastien	Lutdal holding Landshaug	Ja, for 2019
Rydde gravhaug og parkeringsområde	Lutdal holding Landshaug	Befares, mars 2020
Produksjon foto og video	Frostaporten	Under arbeid
Gjerde og beite – Hernes øvre	Grunneier	Under arbeid

Vedlikehold bygningsmasse Prestaunet	Grunneier	Avslag
Formidling og skultplanlegging	Frostingen	Under arbeid
Kurs – skjøtsel og vedlikehold steingjerder	Frosta kommune, sammen med Frosta Fortidsminnelag	Under planlegging 2020
Lyssetting av Tinghaugen	Frosta kommune	Gjennomføres 2020

9.3 Forslag i budsjett 2020 og prioriteringer fram mot 2023

TEMAOMRÅDER I SKJEMA	HVA	
Planlegging	Skjøtelsplaner	Logsteinhaugen, Logtunmyra
	Tilstandsrapportering	Steingjerder, bygninger
	Registrering av kulturminner	Tilstandsrapport bygninger
	Møter med grunneiere og andre	
Kulturminner	Skjøtsel	Kongshaugen, Evenhus, Rygg, steingjerder, «Kjerskplanken»
	Kurs vedlikehold steingjerder	
	Kurs vedlikehold av bygninger	
Biologisk mangfold	Fjerning av fremmede arter	
Beite og landskapsskjøtsel	Beiterelaterte tiltak	
Næringsretta tiltak	Næringsutviklingstiltak	Framtidskonferanse for ungdom
	Turstier og veger	Atkomst nausttomta ved Rygg
	Ryddeaksjoner, avfallsinnhenting	Strandrydding i fellesfjæra
	Kurs/kompetansetiltak	Karbonfangst, no-fence
	Utarbeide infomateriell og planer	
	Overvåkning/dokumentasjon	
Formidling	Fagdager	Tema – bygningsvern, gjerder
	Erfaringsformidling	Nettverkstiltak, studietur til Austrått
Andre områder	Prosessarbeid lokalt	Møter i Samarbeidsgruppa og grunneiere, nettverksmøter, kartlegging, befaringer, kompetansebygging
	Samling UKL-områder i Trøndelag	Samling på Frosta høst 2020

Denne oversikten er ikke uttømmende. Samarbeidsgruppa vil ha ansvar for å prioritere områder som det skal satses på i framtida. Det er ønskelig å ha fokus på å utvikle verdiene i hvert av de ulike fagområdene, slik at fordeling av tilskuddet blir noenlunde jevnt fordelt over tid.

10 Forholdet til annet lovverk og planer

Grensen for Frostating UKL er lagt inn i www.gint.no og er dermed kjent for alle forvaltningsmyndigheter (vedlegg 1).

I kommeplanens arealdel er Frostating UKL blitt omtalt og lagt inn i planen som en hensynstakssone. Både statlige og fylkeskommunale myndigheter er involvert i hele prosessen for å sikre best mulig forvaltning av de totale verdiene i området. Dette er både knyttet til landbruk, biologisk mangfold, kulturminnevern og til automatisk fredede kulturminner. Plan-, og bygningsloven gjelder også for tiltak innenfor Frostating utvalgte kulturlandskap.

Frosta kommune har kulturminneplan for Frosta under utarbeidelse og forhold rundt god lokalisering og utforming av bygninger og anlegg av kulturhistorisk betydning blir en del av denne planen.

Videreutvikling av Frostatinget er også en del av fylkesrådets politiske plattform og forplikter fylkeskommunen på flere områder. Det arbeides også med andre samarbeidspartnere om dette.

11 Tiltak for næringsutvikling

Frostating UKL er et område med flere typer næringsaktivitet i tillegg til tradisjonell jordbruks-, og grønnsakproduksjon. Når man reiser rundt på Frosta og i Frostating UKL, beveger vi oss bokstavelig talt midt i salaten eller kjøkkenhagen. Det er stort mangfold i vekster og stadig nye produseres i landbruket. Det er en flott arena å lære folk å kjenne vekstene i et naturlig miljø langs Frostatingen.

Frostatinget samarbeider med de 4 andre lagtingene fra middelalderen i Nasjonalt Tingnettverk – og jobber målrettet med mulighet for å få realisert et felles tingsenter på Frosta. Frosta kommune sin intensjon er at utviklingsarbeidet i Frostating UKL er å utvikle dette sammen for bygge en sterkere helhet. Frosta kommune har gjennom flere år årlig arrangert Frostatingseminaret for å løfte fram den det historiske materialet, øke interessen og bygge et større kunnskapsgrunnlaget for området. Arbeidet i Frostating UKL bidrar til dette.

Det er mange områder å ta fatt i for å bidra til utvikling av ulike næringer i området. Reiselivet er ei viktig målgruppe og dermed også en nær samarbeidspartner.

- Flere reiselivsbedrifter driver virksomhet i UKL-området, både Valberg Slektsgård, Øra Bobilcamp og Hauganfjæra camping
- Hauganfjæra camping jobber kontinuerlig for å tilby sine gjester et variert tilbud både i nærmiljøet og rundt omkring og ser store utviklingsmuligheter i dette området
- Landshaug er kommet som ny virksomhet i UKL-området og bidrar med aktivitet og gjester
- Digitalisering i forhold til formidling av kunnskap om området blir stadig mer aktuelt, og plattformen visitFrosta, no utvikles i tråd med det
- Trøndelag fylkeskommune er i gang med forprosjekt om digitale kulturminneløyper, og det er et prosjekt det er naturlig å samarbeide med
- Kortreiste opplevelser i Frostating UKL kan gi muligheter for lokale guider og «turpakker»

Det er også naturlig å nevne utviklingsmuligheter innen lokalmat. Bedriften Grønne Folk er lokalisert i Frosta sentrum og har utviklet en lokalmatproduksjon av vegetarmat, blant anna med grønnsaker som ikke kan selges på tradisjonell måte i butikk. En del av deres råvarer hentes fra UKL-området.

11.1 Handlingsplan for årene 2020 – 2023

Jfr punkt 9.3 over.

Det skal arbeides for at det hvert år gis tilskudd til tilskudd innenfor alle de tre hovedverdiene – jordbruk, biologisk mangfold og kulturminner/kulturarv.

12 Kostnadsoverslag og finansiering

Tildelt ramme Frostating UKL :

2018	kr 600.000	2019	kr 600.000
2020	kr 500.000 - foreløpig tildeling mars 2020		

Ordninga med utvalgte kulturlandskap er ment å være en varig ordning, og at det kan påregnes et noenlunde samme beløp som årlig tilskudd. For Frostating UKL vil det utgjøre rundt kr 500.00 – 600.000. Dette henger naturligvis også noe sammen med antall søknader. Rammen for UKL finansieres gjennom jordbruksforhandlingene og over departementenes årlige budsjetter.

På bakgrunn av foreslått budsjett og tildelt ramme vil Samarbeidsgruppa foreslå de årlige prioriteringen for tilskudd i tråd med vedtatte retningslinjer.

Frostating UKL har eget prosjektnummer i kommuneregnskapet der kommunens utgifter og fellestiltak føres. Utbetaling av tilskudd til søkere skjer gjennom forvaltningsportalen Agros.no.

13 Kilder

1. Frosta historielag - Frosta i gammel og ny tid - Bygdebok for Frosta, 1918
2. Atterreisningsnemda - Logtun kyrkje atterreist - Hefte, Trondheim, 1950
3. Hagland og Sandnes - Frostatingslova – Samlaget, 1994
4. Per Christiansen - Frostaboka bind IV - De nære hundreåra, 1997
5. Kari Stølen Binns - Arkeologiske undersøkelser i forbindelse med lokaliseringen av Frostatinget. Sammendrag 1994.
6. Thorvaldsen - Landskap i endring – jordbrukshistorisk og økologisk landskapsanalyse av øya Tautra i Trondheimsfjorden” - Cand.Scient.Oppgave, 2004
7. Frosta kommune - Områdeplan for kandidat område UKL 2008 Logtun og Tautra i Frosta kommune - Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, 2008
8. Naturbasen - <http://www.miljodirektoratet.no/no/Tjenester-og-verktoy/Database/Naturbase/>
9. Arne Anderson Stamnes – The Application of Geophysical Methods in Norwegian Archaeology – NTNU, 2016
10. Fylkesmannen i Nord-Trøndelag/Frosta kommune - Forvaltningsplan/Søknadsdokument Frostating utvalgte kulturlandskap, 2017
11. Dag Dolmen - Biomangfold i fire dammer i Hogstadskogen på Frosta 2016 – Rapport nr 9-2018
12. Anders Lyngstad - Kulturmarkslokaliteter i Frostating utvalgte kulturlandskap. Kartlegging og skjøtselsplaner – NTNU Vitenskapsmuseet rapport 2019-6
13. Frosta kommune – retningslinjer for tilskudd i Frostating utvalgte kulturlandskap, 2020
14. Frosta kommune – Forvaltningsplan for Frostating Utvalgte Kulturlandskap, mars 2020

Utsikt over Frostating utvalgte kulturlandskap fra Hogstad øvre, juni 2018 – foto Torgunn Østbø

Frosta, mars 2020

Torgunn Østbø, koordinator Frostating Utvalgte kulturlandskap

Forvaltningsplanen vedtas som retningsgivende av Kommunestyret ....., i sak ../20.

Vedlegg

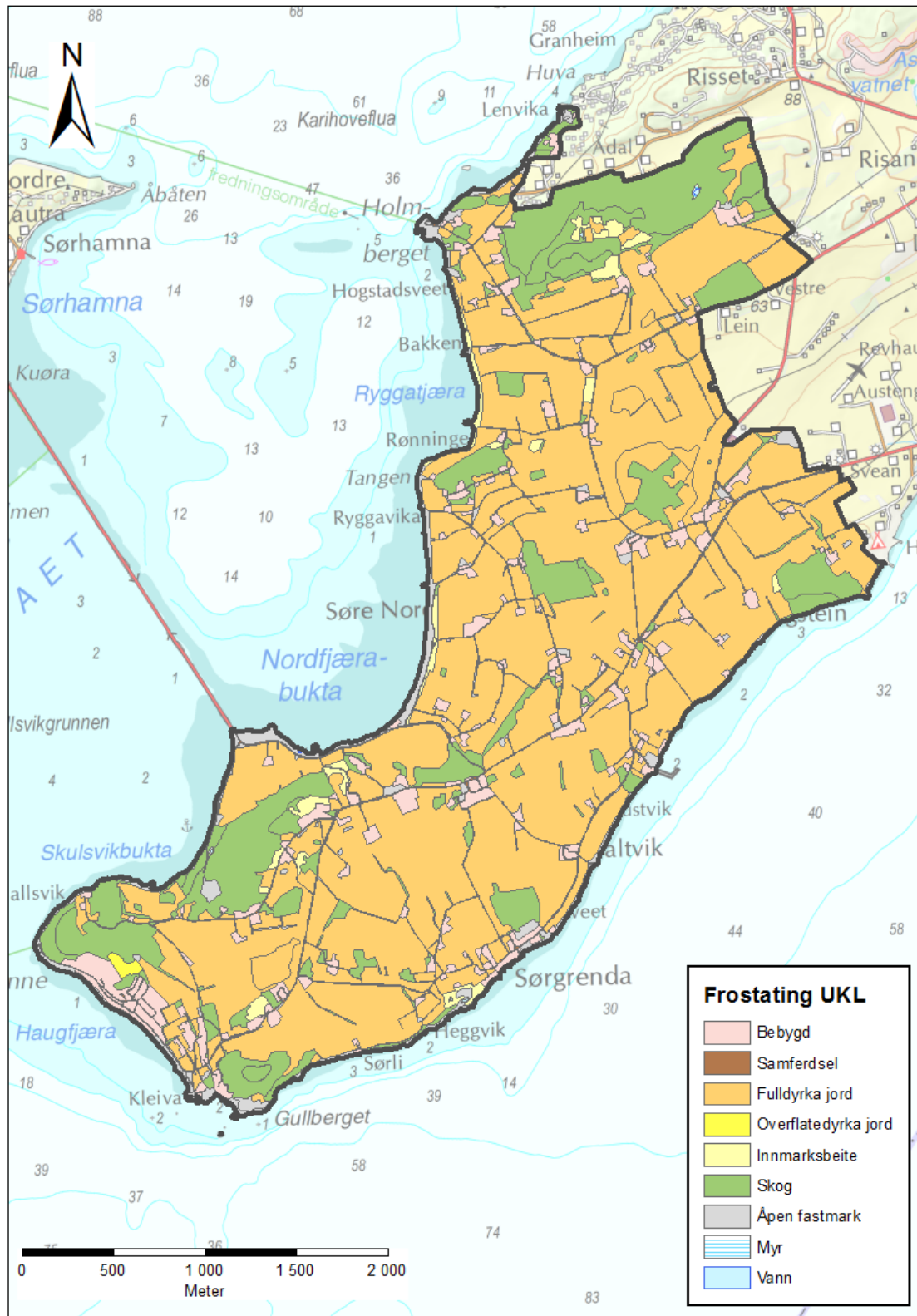
Vedlegg 1: Avgrensning Frostating UKL

Mer faktaopplysninger, se tabell 2

Vedlegg 2: Arealfordeling Frostating UKL, okt 2017

Mer om arealfordeling i daa og %, se tabell 1 s

Vedlegg 3: Fornminner, automatisk fredete, i Frostating UKL,
Lokaliteter eldre enn 1537 på www.gint.no

Liste over automatisk fredete kulturminner

Radetiketter	Antall av ID
Enkeltminne	111
Lokalitet	68
Totalsum	179

Radetiketter	Antall av ID		Radetiketter	Antall av ID
Gravhaug	30		Veg	1
Gravminne	26		Steinsetning	1
Gravrøys	19		Kalkovn	1
Bosetning-aktivitetsområde	14		Ovnslokalitet	1
Koksteinsforekomst	8		Kirke	1
Løsfunn	6		Bautasteinslokalitet	1
Gravfelt	6		Kirkegård	1
Helleristning	5		Tradisjon	1
Tradisjonslokalitet	5		Kirkegårdslokalitet	1
Kulturlag	3		Annet arkeologisk enkeltminne	1
Steinkonstruksjon	3		Kirkested	1
Funnsted	3		Røys	1
Bergkunst	3		Dyrkingsspor	1
Grav	3		Bolig	1
Tingsted	3		Kokegroplokalitet	1
Vegetasjonsmerke	3		Havneområde	1
Steinlegning	2		Gravplass	1
Kokegrop	2		Bosetningsspor	1
Gårdstun	2		Flatmarksgrav	1
Skålgropstein	2		Hovedbygning	1
Haug/Groplokalitet - ubestemt	2		Bautastein	1
Haug	2		Hustuft	1
Ildsted	2		Molo	1
Skålgropfelt	1		Naustuft	1
			Totalsum	179

Vedlegg 4 : Kulturminner i Frostating UKL

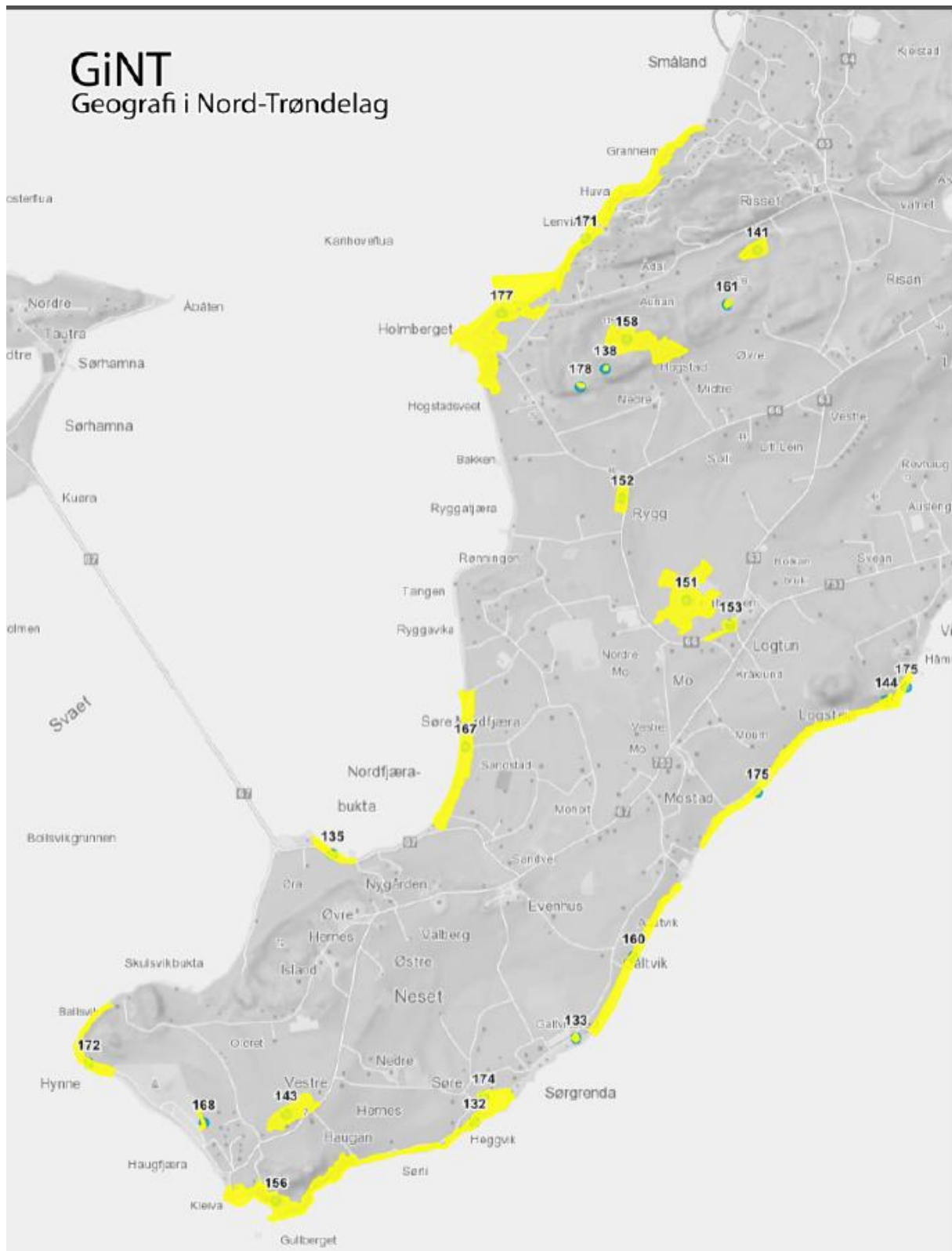
Kilde SEFRAK Nord-Trøndelag, hentet på www.gint.no. Rød pkt og gult pkt

Merknad: Vedtaksfredet bygning på Logstein og forskriftfredet Logtun kirkested

Vedlegg 5: Områder registrert i Naturbasen
Kartet med referanse til SOSI-id i tabell neste side.

kap FPL	SOSI_id	OMRADENA VN	BMVE RDI	LOKALI D	NATURT YPE	FAKTAARK
521 D	138	Dam ved Hogstad IV	A	BN0001 9500	E09	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019500
531	141	Hogstad, Øvre N	A	BN0010 8400	F16	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00108400
516	143	Haugan	A	BN0001 9524	D04	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019524
511	144	Logsteinhåmm åren	A	BN0001 9514	G09	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019514
521 A	147	Dam ved Hogstad I	A	BN0001 9499	E09	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019499
513	148	Hynne I	A	BN0001 9519	G09	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019519
512	156	Gullberget	A	BN0001 9450	B02	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019450
521 B	161	Dam ved Hogstad II	A	BN0001 9496	E09	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019496
515	171	Lenvik	A	BN0001 9527	G09	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019527
513	172	Hauganfjæra	A	BN0001 9521	B02	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019521
522	174	Heggvik	A	BN0001 9523	E09	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019523
521 C	178	Dam ved Hogstad III	A	BN0001 9501	E09	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019501
514	177	Holmberget	A	BN0001 9529	G09	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019529
	132	Sørli	B	BN0001 9522	B02	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019522
532	151	Logtunmyra	B	BN0001 9509	H00	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019509
534	153	Logtun kirke	B	BN0001 9511	D13	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019511
	175	Mostad og Logstein	B	BN0001 9512	G06	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019512
	167	Nordfjærabukta	B	BN0001 9513	G05	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019513
	133	Galtviksveet	C	BN0001 9520	B02	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019520
	135	Øren	C	BN0001 9515	G05	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019515
533	152	Rygg	C	BN0001 9505	D04	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019505
	158	Hogstad	C	BN0001 9498	D04	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019498
	160	Galtvik	C	BN0001 9516	G06	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019516
	168	Haugsand	C	BN0001 9525	B02	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019525